

Enstitü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı: Temel Eğitim

Programı: Okul Öncesi Eğitimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet TORAN

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans- Haziran 2025

ÖZET

Okul Öncesi Eğitim Ortamlarında Çocuğun Katılım Hakkının Değerlendirilmesi

Günce SEMERCİ

Çocukların katılım hakkı yalnızca yasal bir yükümlülük değil, aynı zamanda pedagojik bir gerekliliktir. Araştırmalar, çocuklara karar alma süreçlerinde aktif roller verilmesinin, onların demokratik bilinç geliştirmelerine katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur. Çocuk katılımı, öğrenme sürecine dâhil olmayı, fikirlerin dikkate alınmasını ve çocuğun toplumun aktif bir üyesi olması anlayışını kapsar. Katılım, sadece fikir beyan etmek değil, aynı zamanda bu fikirlerin uygulanmasında rol almak anlamına gelmekte ve çocuğun toplumun aktif bir üyesi olması sürecinde kritik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda bu araştırmada okul öncesi eğitim ortamlarında çocuğun katılım hakkının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada, okul öncesi eğitim ortamlarında çocuğun katılım hakkını derinlemesine anlamak amacıyla nitel bir araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve bu kapsamda fenomenolojik desen (olgubilim) kullanılmıştır. Araştırmanın temel odak noktası, katılımcıların “çocuğun katılım hakkı” olgusuna ilişkin yaşantılarına ve bu yaşantılara yükledikleri anlamlara ulaşmaktır. Araştırmanın çalışma grubu okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 16 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunun ölçütünde, okul öncesi öğretmenliği ya da çocuk gelişimi bölümünden lisans düzeyinde mezun olma koşulu bulunmaktadır. Çalışma, çalışma grubuna dahil olan öğretmenlerden gereken izinler alınarak tamamen gönüllülük ilkesine bağlı kalınarak yürütülmüştür. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri 2 yıl ile 9 yıl arasında değişmekte olup, büyük çoğunluğu 4 ve 5 yaş grubu çocuklarla çalışmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile bireysel görüşmelerle toplanmış ve her görüşme ses kaydıyla kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar, araştırmacı tarafından eksiksiz biçimde yazıya dökülerek analiz sürecine dâhil edilmiştir. Analiz süreci boyunca araştırmacı, nitel araştırma ilkelerine bağlı kalmış ve veriler yorumlayıcı bir perspektif doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu araştırmada elde edilen nitel verilerin sistematik olarak çözümlenmesi amacıyla MAXQDA nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Veri analizleri iki ana tema ve yedi alt kategori ortaya çıkarmıştır. İlk tema, "Açığa Çıkan Çocuk Katılımı Düzeyleri"dir ve Hart'ın basamaklarına dayalı beş kategoriden oluşmuştur: Manipülatif Pratikler, Dekoratif Katılım, Sembolik Katılım, Bilgilendirilerek Görevlendirme ve Danışılarak Bilgilendirme. Bu kategoriler, okul öncesi ortamlarda çocuk katılımının gerçek düzeyini yansıtmakta olup, özellikle

manipülatif ve dekoratif uygulamaların yüksek frekansı katılımın çoğunlukla yüzeysel kaldığını göstermektedir. İkinci tema "Katılımı Desteklemede Öğretmen" başlığı altında, öğretmenlerin katılımı nasıl desteklediği ve çocuk öznelliğine ilişkin algıları incelenmiştir. Bu tema altında "Katılımda Öğretmenin Rolü" ve "Çocuk Öznellięine İlişkin Tutum" olmak üzere iki kategori tanımlanmıştır. Analizler, öğretmenlerin rehber, gözlemci ve eşit katılımcı roller üstlendiğini, ayrıca çocukları birey olarak görme ve haklarını gözetme yönünde tutum geliştirdiklerini açıkça ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuğun katılım hakkı, çocuk hakları, okul öncesi eğitim, öğretmen

University: Istanbul Kültür University

Institute: Institute of Graduate Studies

Department: Basic Education

Programme: Preschool Education

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet TORAN

Degree Awarded and Date: Master's Thesis-June 2025

ABSTRACT

Evaluation of Children's Participation Rights in Early Childhood Education Settings

Günce SEMERCI

The children's participation is not merely a legal obligation but also a pedagogical necessity. Research has shown that giving children active roles in decision-making processes contributes to the development of their democratic consciousness. Child participation encompasses involvement in the learning process, having ideas taken into consideration, and an understanding of active citizenship. Participation means not only expressing opinions but also playing a role in the implementation of these ideas, and it holds critical importance in the child's process of active citizenship. In this context, this study aims to evaluate the child's right to participation in preschool education settings. This research adopted a qualitative research approach to gain an in-depth understanding of the child's right to participation in preschool settings, and within this scope, a phenomenological design was used. The primary focus of the study was to reach the participants' lived experiences regarding the phenomenon of the "child's right to participation" and the meanings they attributed to these experiences. The study group consisted of 16 teachers working in preschool education institutions. Criterion sampling was used to determine the study group. The criterion for the study group was having graduated with a bachelor's degree in preschool education or child development. The study was conducted based entirely on the principle of voluntary participation from the teachers identified as the study group, with the necessary permissions obtained. The teachers' professional experience ranged from 2 to 9 years, and the majority worked with children in the 4 and 5-year-old age groups. The research data were collected through individual interviews using a semi-structured interview form prepared by the researchers, and each interview was audio-recorded. The recordings were transcribed verbatim by the researcher and included in the analysis process. Throughout the analysis process, the researcher adhered to qualitative research principles, and the data were evaluated from an interpretive perspective. The MAXQDA qualitative data analysis program was used to systematically analyze the qualitative data obtained in this study. Data analyses revealed two main themes and seven sub-categories. The first theme is "Revealed

Levels of Child Participation" and consisted of five categories based on Hart's ladder: Manipulative Practices, Decorative Participation, Tokenistic Participation, Assigned but Informed, and Consulted and Informed. These categories reflect the actual level of child participation in preschool environments, with the particularly high frequency of manipulative and decorative practices indicating that participation mostly remains superficial. Under the second theme, "The Teacher in Supporting Participation," how teachers support participation and their perceptions regarding child subjectivity were examined. Two categories were defined under this theme: "The Teacher's Role in Participation" and "Attitude Towards Child Subjectivity." The analyses clearly revealed that teachers assumed the roles of guide, observer, and equal participant, and that they developed attitudes of viewing children as individuals and safeguarding their rights.

Keywords: Child's right to participation, children's rights, preschool education, teacher